

การจัดทำระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูล
กระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์และกำหนด
มาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลและกระบวนการ
ทำงานในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้
The Pilot E-Justice System and Data
Exchange Standardization for the Criminal
Justice of insurgency Offence in the
Southern Border Province

ชวันส์ถ์ เจนการ*

Chavnaut Janekarn

ณัฐพล แสงอรุณ**

Nattapon Sang-arun

อัฒชัย เอื้ออนันตสันต์***

Attachai Ueranantasun

สันธนา ชัยมนตรี****

Santhana Chaimontri

■ บทคัดย่อ

การจัดทำระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมเป็นแนวคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีสถานการณ์ก่อความไม่สงบอย่างต่อเนื่องซึ่งปัญหาความไม่เชื่อมั่นในระบบงานยุติธรรมก็เป็นปัญหาสำคัญหนึ่งที่เป็นต้นตอของปัญหา

* อาจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Lecturer, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

** รองคณบดีฝ่ายบริหารวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Dean Deputy for Administrative Affairs, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

, * อาจารย์ประจำภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Lecturer at Department of Mathematics and Computer Science, Faculty of Science and Technology, Prince of Songkla University Pattani Campus

Received: March 19, 2019 Revised: June 15, 2019 Accepted: July 18, 2019

โครงการนี้เป็นการวิเคราะห์ระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่และกระบวนการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ คุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แล้วทดลองพัฒนาระบบทดลองต้นแบบเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการทำงานและกำหนดมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากระบบการเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลเดิมของแต่ละหน่วยงานให้สามารถเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลที่มีในระบบให้เกิดขึ้นจริง ซึ่งการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ สามารถลดเวลาและขั้นตอนการทำงาน ทั้งในส่วนงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนใต้และภาพรวมระบบงานยุติธรรมของประเทศ

คำสำคัญ : กระบวนการยุติธรรม, เทคโนโลยีสารสนเทศ, ชายแดนภาคใต้, ฐานข้อมูล, ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล

■ Abstract

The pilot test of the E-justice and data exchange system concentrates on enhancing the effectiveness of the criminal justice practice by the information technology in the Southern Border Province where the justice

has become a doubt and distrust as well as a main problem of the southern insurgency conflict. This study analysed the current information technology system and the real practice of officer in the criminal justice process including police, prosecutor, court, prison warden, probation officer, and youth justice officer. Based on the findings on the problem in the use of IT technology and the real practice, this study also attempted to develop some pilot test programmes to improve the justice administration in the insurgency cases with the improvement of operational drawbacks, decrease of duplicate work, data sharing mechanism, and data exchange standardization. The findings from this study confirm the possibility of the IT technology to reduce unnecessary workload and time as well as to enhance administration and operation efficiency, both for the justice practice within the southern border area and the Thai justice information system as a whole.

Keywords : Database, Criminal Justice, Southern Border, Information Technology, Data Exchange

■ บทนำ

ภาพรวมของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันนั้นยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่อง

และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในบางช่วงเวลา โดยที่ทุก ๆ รัฐบาลที่ผ่านมามีได้ให้ความสำคัญ และมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง โดยปัญหาความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการ ยุติธรรมเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ขบวนการ ก่อการร้ายใช้เป็นเงื่อนไขในการปลุกระดม แนวร่วมหรือปราชญ์ให้ประชาชนให้ความ ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ในการแก้ปัญหาของ กระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีความพยายามในการพัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศโดยมีการลงทุนพัฒนาระบบ ฐานข้อมูลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ สำนักงานอัยการ เรือนจำ สถานพินิจและ คွ่มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรมเด็ก และเยาวชน สำนักงานคุมประพฤติ รวมถึง หน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น กองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า สภาคความมั่นคง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ฯลฯ อย่างไรก็ตามจากการประชุม ของคณะกรรมการพัฒนานโยบายและ ประสานงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัด ชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นอนุกรรมการภายใต้ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม แห่งชาติได้มีการสรุปประเด็นปัญหาและ อุปสรรคของการบริหารงานยุติธรรมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ไว้หลายประการ ซึ่งประเด็น สำคัญประการหนึ่งได้แก่ปัญหาขาดการนำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน และขาดการพัฒนาฐานข้อมูลที่สำคัญ ในการดำเนินคดีให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยน

กันระหว่างหน่วยงานได้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ในการทำงานและขาดข้อมูลที่สำคัญประกอบ การตัดสินใจ

ดังนั้น สำนักงานกิจการยุติธรรม ในฐานะ เลขาธิการของคณะกรรมการพัฒนาการ บริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ จึงได้จัดทำ โครงการเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบฐานข้อมูลกลาง กระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดปัญหา ชายแดนภาคใต้ขึ้น เพื่อพัฒนาระบบเชื่อมโยง ข้อมูลจากฐานข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ยังมีปัญหา ให้สามารถใช้งาน ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนา ระบบงานกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย มากขึ้นโดยให้วิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีทำการศึกษาวเคราะห์ระบบ ฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีความ มั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้บนพื้นฐานของ ระบบฐานข้อมูลที่มีและใช้งานอยู่ในปัจจุบัน และทดลองจัดทำระบบข้อมูลต้นแบบสำหรับ พัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงาน ภายใต้กระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและกระบวนการทำงาน ภายใต้ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่สามารถ ปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความพร้อมและปัญหาอุปสรรคในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลเดิมให้สามารถเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลให้เกิดขึ้นจริง

2. เพื่อพัฒนามาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากฐานข้อมูลเดิมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกำหนดกระบวนการทำงานที่มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพและลดขั้นตอนในการทำงานที่สามารถดำเนินการได้จริง

3. เพื่อจัดทำระบบต้นแบบในการทดสอบระบบการเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลที่มีอยู่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้

■ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินโครงการจัดทำระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ และกำหนดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลและกระบวนการทำงานในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น คณะผู้ดำเนินการได้ดำเนินการศึกษางานวิจัยแนวคิดและความพยายามที่ผ่านมาในการดำเนินการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยได้ศึกษาถึงกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1. หลักการและแนวคิดเรื่องฐานข้อมูลและการเชื่อมโยงฐานข้อมูล

การจัดทำฐานข้อมูลนั้นในเอกสารประกอบการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2552) ได้ให้ความหมายของระบบฐานข้อมูลคือเซตขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันซึ่งรวบรวมประมวลผล จัดเก็บและเผยแพร่สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และควบคุมในองค์การ ประกอบด้วยข้อมูลนำเข้า การประมวลผลสารสนเทศโดยมีข้อมูลย้อนกลับเป็นตัวควบคุมซึ่งระบบฐานข้อมูลที่ดีและมีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยคุณลักษณะ ตรงกับความต้องการ (Relevancy) ของหน่วยงาน องค์กรผู้ใช้งาน ความตรงต่อเวลา (Timeline) ความเที่ยงตรงถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) ความครบถ้วนสมบูรณ์ (Completeness) และความถูกต้อง (Correctness) ความปลอดภัย (Security) ประหยัด (Economy) และมีประสิทธิผล (Efficiency)

ประโยชน์ของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลนั้น ปรีศนา (2556) ได้สรุปไว้ว่า จะสามารถลดความจำเจของการดูแลงานเอกสาร ทำให้ข้อมูลที่จัดเก็บมีความทันสมัยตรงต่อเหตุการณ์ ลดความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูลให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องใช้งานข้อมูลที่จำเป็นในชุดเดียวกันซึ่งจะช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งของข้อมูลจากการนำเสนอข้อมูลเดียวกันหลายฝ่ายได้ด้วย ที่สำคัญสามารถควบคุมมาตรฐานของข้อมูล เมื่อข้อมูลในหน่วยงานถูกรวบรวมเข้ามาในระบบการบริหารบนพื้นฐานของมาตรฐานข้อมูลเดียวกัน สามารถวางระบบ

รักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถควบคุมความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

ในการใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศบ่อยครั้งไม่ได้เป็นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้งานภายในองค์กรเท่านั้นแต่มีความจำเป็นที่จะต้องทำการแลกเปลี่ยนหรือใช้งานข้อมูลในต่างองค์กรหรือต่างหน่วยงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ (data exchange) ระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับว่ามีความสำคัญในการพัฒนางาน หรือปรับปรุงประสิทธิภาพของงานในแต่ละองค์กร อย่างไรก็ตามปัญหาขั้นต้นที่พบคือในแต่ละองค์กรมีการเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน (heterogeneous database) ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานไม่สามารถทำได้โดยตรงจากโครงสร้างข้อมูลที่ไม่เป็นแบบเดียวกัน

หลักการขั้นต้นของการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากฐานข้อมูลที่แตกต่างกัน เป็นการนำข้อมูลที่มีโครงสร้างที่ถูกสร้างในเค้าร่างต้นทาง (source schema) มาปรับโครงสร้างใหม่แล้วแปลงให้อยู่ในรูปของโครงสร้างใหม่ที่เค้าร่างปลายทาง (target schema) ตามความต้องการใช้งานที่กำหนดไว้ การพัฒนาการแลกเปลี่ยนข้อมูล ในยุคแรก ๆ จะเป็นความพยายามในการส่งผ่านข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันซึ่งทำได้ยาก (Housel, Taylor, Ghosh & Lum, 1977) โดยระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลคอมพิวเตอร์ต้นแบบระบบแรกที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือระบบ Clio ซึ่งถูกพัฒนาโดย IBM และมหาวิทยาลัยโตรอนโตในปี ค.ศ. 1999 ซึ่งเป็นการพัฒนาใช้ระบบอัตโนมัติที่สามารถ

แปลงรูปเค้าร่าง (schema mapping) ระหว่างฐานข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน และทำให้สามารถสืบค้น (queries) ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันจากฐานข้อมูลหลาย ๆ ฐานข้อมูลได้ (Miller et al., 2001; Fagin et al., 2009)

Arenas, Barceló, Libkin and Murlak (2014) ได้ระบุว่าหลักการการทำงานที่สำคัญของการแลกเปลี่ยนข้อมูลสามารถเทียบได้กับหลักการทำงานในฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (relational database) คือสามารถแบ่งการทำงานออกได้เป็นสองส่วนหลัก ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ และการจัดการกับข้อมูล สำหรับในส่วนของการวิเคราะห์ในฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์คือการสร้างบรรทัดฐาน (normalization) ให้เหมาะสมกับการขึ้นต่อกันของข้อมูล (dependency) ในฐานข้อมูล แต่เนื่องจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางคอมพิวเตอร์มักจะมาจากโปรแกรมประยุกต์ (Application) ที่พัฒนามาจากภาษาโปรแกรมและระบบการจัดการฐานข้อมูลที่แตกต่างกัน การสร้างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลกลางโดยการเชื่อมต่อเครือข่ายทั้งหมดเข้าด้วยกันจึงทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง การแลกเปลี่ยนข้อมูลในทางคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพและมีการลงทุนไม่สูงมากนักจึงอยู่ในรูปแบบของบริการทางเว็บ (web service) โดยบริการทางเว็บจะทำหน้าที่ในการติดต่อกับผู้ใช้เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้งานในการสืบค้นหรือดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลที่เชื่อมต่อกับบริการได้ และแน่ใจได้ว่าเป็นการสื่อสารที่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง

การนำบริการทางเว็บเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลคอมพิวเตอร์ในการใช้งานจริงเริ่มมีแพร่หลายมากขึ้นแม้ในระบบที่ใช้คอมพิวเตอร์จำนวนไม่มาก ตัวอย่างเช่น การใช้บริการทางเว็บ

เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนและสืบค้นข้อมูล พันธุกรรม โดยใช้เครื่องแม่ข่ายในการให้บริการ เพียงเครื่องเดียว และใช้ XML เป็นภาษากลาง ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Sugawara & Miyazaki, 2003) และมีตัวอย่างการใช้นาคอมพิวเตอร์อื่น มาเชื่อมต่อเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลพันธุกรรม ดังกล่าวได้ในทางปฏิบัติ (Li & Zhang, 2003) นอกจากนี้ยังเริ่มมีการนำ JSON มาใช้แทน XML ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลคอมพิวเตอร์ผ่านบริการ ทางเว็บ โดยใช้ REST แทน SOAP (Peng, Cao, & Xu, 2011) แต่ความนิยมในการใช้งาน XML และ SOAP ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง (Borle, Bendarkar, Bhirud, Bambole, & Somkunwar, 2017)

โดยสรุปแล้วการแลกเปลี่ยนข้อมูลทาง คอมพิวเตอร์ (data exchange) ระหว่างองค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนับว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างมาก ในช่วงที่ผ่านมา นักวิชาการทางคอมพิวเตอร์พยายามพัฒนา เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากฐาน ข้อมูลต่างองค์กรโดยความพยายามในการสร้าง ระบบกลางขึ้นมาใหม่และเชื่อมโยงเครือข่าย ขององค์กรที่เกี่ยวข้องทุกเครือข่ายเข้าด้วยกันนั้น ทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง ปัจจุบันได้มีการ พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปของ บริการทางเว็บ (web service) ซึ่งสามารถช่วย แก้ปัญหาการแลกเปลี่ยนข้อมูลในต่างระบบ กันได้

2. การพัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูล กระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาเรื่องระบบฐานข้อมูล กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยได้ชี้ไป ในแนวทางเดียวกันว่างานด้านฐานข้อมูล

กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีปัญหา ใหญ่ในเรื่องของระบบข้อมูลขาดความเชื่อมโยง และขาดการนำข้อมูลในลักษณะของการ สังเคราะห์เป็นภาพรวม โดยจะเห็นได้จาก รายงานศึกษาวิจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สุดสงวน และคณะ (2547) ซึ่งศึกษาระบบฐานข้อมูล ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและ การจัดเก็บข้อมูลทางคดีอาญาก็พบปัญหา ในการจัดเก็บข้อมูลจากแบบฟอร์มเอกสารมาลง ฐานข้อมูล โดยที่ฐานข้อมูลในแต่ละหน่วยงาน ยังขาดความเชื่อมโยงกัน อัจราพรพรณ และคณะ (2551) ได้เคยมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนา ฐานข้อมูลผู้กระทำผิดเพื่อการจัดทำข้อมูล ก็ชี้ปัญหาเดียวกันว่าระบบฐานข้อมูลผู้กระทำผิด ของหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวมีมาตรฐานในการ จัดเก็บและการนำข้อมูลไปใช้ ประโยชน์ ที่แตกต่างกันยังไม่สามารถเชื่อมโยงประเมิน ข้อมูลการผิดซ้ำในภาพรวมได้ รายงานวิจัย ของคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัย อุดรภูมิจิต (คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์, 2554) ได้ทำการศึกษาระบบการจัดเก็บและ นำเสนอข้อมูลสถิติกระบวนการยุติธรรม ทางอาญาของหน่วยงาน ตำรวจ อัยการ ศาลยุติธรรม และหน่วยงานด้านการพัฒนา พุทธินิสัย ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าระบบข้อมูลกระบวนการ ยุติธรรมของประเทศไทยมีลักษณะต่างหน่วย ต่างทำซึ่งทำให้ข้อมูลประเภทเดียวกันมีวิธีการ จำแนกและนับข้อมูลไม่เหมือนกัน ขาดการ เชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ไม่สามารถนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมได้ พงศ์กุลธร และคณะ (2558) ได้ศึกษาโครงการ

สำรวจข้อมูลการกระทำผิดซ้ำได้ชี้ให้เห็นว่า ระบบสารสนเทศของหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าว มีข้อมูลที่จำเป็นอยู่แล้ว แต่ขาดการเชื่อมโยงและ ส่งต่อข้อมูลทำให้ไม่สามารถใช้แสดงจำนวน และสัดส่วนผู้กระทำผิดซ้ำที่แท้จริงได้

ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรมได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 การทดลองนำระบบนำร่องศูนย์แลกเปลี่ยน ข้อมูลกระบวนการยุติธรรมมาใช้ในพื้นที่จังหวัด นนทบุรี (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2561) โดยในช่วงแรกยังติดขัดปัญหาหลายประการ ตั้งแต่ศักยภาพและความพร้อมของเทคโนโลยี สารสนเทศของแต่ละหน่วยยังไม่เท่าเทียมกัน ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมการทำงานแบบ อิเล็กทรอนิกส์มีปัญหาการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างกัน ขาดแคลนบุคลากรและอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงานทางเทคโนโลยี การจัดเก็บ ข้อมูลส่วนใหญ่ยังเป็นเอกสาร ต้องการเครือข่าย และระบบที่มีความมั่นคงปลอดภัย และยังมี ปัญหาข้อจำกัดทางระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานระบบอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2552) ในช่วงของ การผลักดันแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559-2562 เป็นช่วงที่รัฐบาลกำลังผลักดันนโยบายเศรษฐกิจ ดิจิทัล (Digital Economy) ได้มีความพยายาม การเข้าถึงบริการภาครัฐผ่านทางเครือข่ายดิจิทัล และพัฒนาระบบการให้บริการภาครัฐที่ทันสมัย (Smart Government และ E-Government) ในส่วน ของกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่มีการพัฒนา ทางเทคโนโลยีดีขึ้นตามลำดับ แต่ก็ยังไม่สามารถ เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรค

คือ ระบบการทำงานภายในหน่วยงานยังมีความ ซ้ำซ้อน ข้อมูลในระบบยังขาดความครบถ้วน ถูกต้อง ไม่น่าเชื่อถือ ปัญหาบุคลากรด้าน เทคโนโลยี ซึ่งจุดเน้นในแผนแม่บทเทคโนโลยี สารสนเทศกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติฉบับนี้ ให้มีการยกระดับความพร้อมเทคโนโลยีหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน พัฒนาแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือส่งผ่านระบบข้อมูล ระหว่างกันได้แบบอัตโนมัติตามมาตรฐานสากล (Web Service) (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2559)

แนวคิดในการเชื่อมโยงระบบข้อมูล ในกระบวนการยุติธรรมนั้นมีโครงการศูนย์ แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) เป็นโครงการหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรม โดยระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการ ยุติธรรม (DXC) จะช่วยเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ทางฐานข้อมูลที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ จำเป็นต่อการปฏิบัติกระบวนการยุติธรรมของ ต่างหน่วยงาน ระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูล กระบวนการยุติธรรมได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 โดยในระยะแรกเป็นการออกแบบ ระบบการสืบค้นสถานะทางคดี ระบบการสืบค้น ข้อมูลบุคคล ระบบรายงานคดียาเสพติด และระบบนิติทัศน์ โดยทดลองกับหน่วยงาน กระบวนการยุติธรรมในส่วนกลางและในจังหวัด นนทบุรี ในระยะที่สองได้มีการพัฒนาระบบ การสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ และจัดทำระบบรายงานผลการสืบค้นรวบรวม ในหน้าเดียวในระบบรายงานสรุปการสืบค้น ข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Single Report) และเริ่มมีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการ

แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ในระยะที่สาม หลังจากโครงการได้ดำเนินการเติบโตระดับหนึ่ง ได้มีความพยายามในการให้บริการข้อมูลกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะเว็บเซอร์วิส (Web Service) และมีการผลักดันโครงการพัฒนาระบบการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (National Single Window on Justice: NSWJ) เพื่อการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมโดยมีบริการติดตามสถานะคดี การตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำ และการสนับสนุนจัดทำรายงานสถิติกระบวนการยุติธรรมระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) และโครงการกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (National Single Window on Justice: NSWJ) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงต่อไป

3. ปัญหากระบวนการยุติธรรมคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลคดี

จุฑารัตน์ และคณะ (2548) ได้ชี้ให้เห็นว่าสภาพปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความซับซ้อนและมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยนอกจากปัญหาอาชญากรรมทั่วไปที่มีทั้งเหตุการณ์การก่อความไม่สงบ และอาชญากรรมแฝงที่เกิดจากสภาพการเป็นพื้นที่ชายแดนและช่องโอกาสที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์การก่อความไม่สงบ เช่น การค้าของเถื่อน ลักลอบขนน้ำมันเถื่อน การพนัน และการค้ายาเสพติด โดยปัญหาของกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะพบได้แก่ ปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดี บ่อยครั้งคดีต้องการความสะดวกรวดเร็วแต่ขาดความละเอียดรอบคอบ

อาจเป็นสาเหตุให้มีการจับผิดตัวหรือมีคดีที่ศาลยกฟ้องจำนวนมาก ปัญหาการใช้อำนาจบังคับเพื่อมาให้ถ้อยคำ ไม่มีการแจ้งญาติหรือทนายรับรู้ในลักษณะของการอุ้มหายไป การจับกุมเด็กและเยาวชนไม่เป็นไปตามหลักกฎหมาย มีการซ้อมทรมานและแสวงหาพยานหลักฐานในทางมิชอบ ใช้ความรุนแรงโดยไม่จำเป็นในการเข้าตรวจค้น หรือการปฏิบัติขัดต่อหลักศาสนา นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่และระบบงานยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นการการควบคุมตัวและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากการไม่คืนของกลางและกรณีเหตุการณ์ลักพาตัวทนายมุสลิม

วรา (2560) ได้แสดงให้เห็นว่าในคดีความมั่นคงนั้นปรากฏว่าศาลพิพากษายกฟ้องมากถึง ร้อยละ 60.68 โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุได้แก่ พนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้อัยการกระชั้นเวลา พยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการเอาผิดกับผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ย้ายบ่อยขาดความชำนาญ การพิจารณาคดีในศาลใช้เวลานานหลายปี หน่วยงานในด้านการพิสูจน์หลักฐานมีการทำงานซ้ำซ้อนขาดเอกภาพ ขาดฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ พยานบุคคลไม่กล้ามาให้ปากคำ แม้จะมีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เข้ามาสืบก็มักจะมีปัญหาเรื่องความเชื่อมโยงของห่วงโซ่พยานหลักฐานที่นำมาสืบที่สำคัญพบปัญหาจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในการบังคับใช้กฎหมายพิเศษที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

มุฮัมหมัดรอฟีอี และวรพจน์ (2560) ได้ยกประเด็นปัญหาข้อมูลภาครัฐ เช่น นักโทษหรือผู้ต้องขังถูกอายัดตัวต่อทั้งที่เคยถูกควบคุม

ตัวก่อนหน้าเป็นเวลานานทำให้เกิดข้อสงสัยว่าทำไมไม่ดำเนินการแจ้งข้อหาและดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นในระหว่างถูกควบคุมตัว กรณีการออกหมายจับซึ่งเป็นคดีสิ้นสุดศาลยกฟ้องหรือมีการยุติคดีแต่ไม่ได้มีการถอนหมาย ข้อมูลการปล่อยตัวชั่วคราวไม่ถูกต้องทำให้มีปัญหาในการคำนวณวันที่ถูกควบคุมเพื่อรับเงินเยียวยาปัญหาการติดตามเพื่อทราบสถานะทางคดีที่ประชาชนรู้สึกถึงความล่าช้า และไม่สามารถทราบว่าคดีอยู่ในขั้นตอนใดแน่ ซึ่งปัญหาในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากระบบข้อมูลทางคดีของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความเชื่อมโยงกัน มีลักษณะต่างคนต่างเก็บ และส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลความลับที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงไม่สามารถแลกเปลี่ยนให้หน่วยงานอื่นได้ นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยังมีการดำเนินมาตรการพิเศษด้านความมั่นคงโดยการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อการซักถามหรือรอหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมตาม พ.ร.บ. ฎอัยการศึกพ.ศ. 2457 และตามพ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษดังกล่าวนี้เป็นช่วงที่ประชาชนต้องการรับทราบว่าญาติพี่น้องของตนที่ถูกควบคุมตัวที่ใดและมีสถานะทางคดีอย่างไร จะถูกควบคุมตัวนานเท่าไรเพื่อลดความวิตกกังวล

■ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อจราพรรณ และคณะ (2551) ได้ทำการวิจัยโครงการแผนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ ได้ทำการศึกษาปัญหาข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของประเทศไทย พบว่าระบบข้อมูลมีปัญหา

ความแตกต่างในวิธีการจัดเก็บ ขาดการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน มีการบันทึกข้อมูลซ้ำซ้อนขาดการบูรณาการข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลขาดความครบถ้วน โดยได้เสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลการกระทำผิดมีคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตัดสินใจในเชิงนโยบาย จัดทำมาตรฐานกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และให้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีขีดความสามารถเพียงพอให้กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พงศ์กุลธร และคณะ (2556) ได้ศึกษาโครงการสำรวจข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่เคยตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญาโดยใช้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้พ้นโทษจากเรือนจำและศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนมาทดลองหาอัตราการทำผิดโดยนำเลขประจำตัวประชาชนมาตรวจสอบข้อมูลการถูกจับกุมซ้ำจากฐานข้อมูลอาชญากรรมของกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานโดยในระบบสารสนเทศของแต่ละหน่วยมีข้อมูลที่จำเป็นอยู่แล้ว

มุฮัมหมัดรอฟี และวรพจน์ (2560) ได้ศึกษาโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยได้ทำการศึกษาความต้องการและพัฒนาระบบทดสอบในการเชื่อมโยงข้อมูลคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลผู้ต้องสงสัยและการเยียวยาของศูนย์อำนวยการรักษาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงกับ

ระบบคืบความมั่นคงในหน่วยงานตำรวจ อัยการ ศาล และหน่วยงานด้านพัฒนาพุดินนีย แต่ยังไม่ได้ทดลองเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลคดีในหน่วยงานดังกล่าวแต่อย่างใด

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบว่าระบบกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์และการพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในปัจจุบัน หากแต่การพัฒนากระบวนเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรมยังประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน ข้อมูลขาดความครบถ้วน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนยังยึดติดกับการทำงานในระบบกระดาษ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพและความไม่น่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูลกระบวนการยุติธรรมสามารถส่งผลให้เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมซึ่งอาจกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยุบงปลุกปั่นในการก่อความไม่สงบขึ้นได้

■ วิธิตำเนินการวิจัย

ในการดำเนินโครงการได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ระบบการทำงาน การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกระบวนการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยแบ่งเนื้อหาการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำงานการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ตำรวจ (รวมถึงกรมสอบสวน

คดีพิเศษ) อัยการ ศาล และหน่วยงานพัฒนาพุดินนีย (กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน) ในการปฏิบัติงานคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาวิเคราะห์และออกแบบรูปแบบที่กระบวนการรับส่งข้อมูลคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Data Workflow Diagram) และกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (Code of Conduct) ภายใตระบบงานที่ทันสมัยและมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน (Computerization)

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้และปัญหาข้อขัดข้องในการเชื่อมโยงข้อมูลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายทั้งในเรื่องการแก้ไขปัญหาคัดจำกัดเรื่องระเบียบกฎหมาย ข้อกำหนดในเรื่องระบบงาน และกระบวนการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน แล้วนำมากำหนดมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำหรับการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

ส่วนที่ 3 จัดทำระบบการเชื่อมโยงข้อมูลต้นแบบเพื่อทดสอบระบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการทดลองพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการเชื่อมโยงข้อมูลต้นแบบในพื้นที่เป้าหมาย (Pilot test)

ในการศึกษาใช้การศึกษาเนื้อหาโดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบฐานข้อมูลและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (In-depth Interview) ซึ่งเป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานจริงจำนวน 32 ท่าน จากหน่วยงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) กองบังคับการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง ตำรวจ
- (2) ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศสำนักงานอัยการสูงสุด
- (3) ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศศาลยุติธรรม และสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศศาลยุติธรรม
- (4) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมราชทัณฑ์
- (5) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- (6) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ
- (7) ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Centre) สำนักงานกิจการยุติธรรม
- (8) สถานีตำรวจภูธรหนองจิก
- (9) พนักงานสอบสวนพิเศษคดีความมั่นคง ตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี
- (10) ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาค 9
- (11) ศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (12) ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 10 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- (13) กองทะเบียนประวัติอาชญากร
- (14) สำนักงานอัยการภาค 9
- (15) สำนักงานอัยการจังหวัดปัตตานี
- (16) ฝ่ายคดีอาญา 3 สำนักงานอัยการภาค 9 ซึ่งรับผิดชอบคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (17) ศาลจังหวัดปัตตานี
- (18) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี

- (19) เรือนจำกลางจังหวัดปัตตานี
- (20) สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดปัตตานี
- (21) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนปัตตานี
- (22) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 9 จังหวัดสงขลา

รวมถึงมีการประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นในการออกแบบกระบวนการงานในกรณีที่ต้องการความคิดเห็นร่วมกันระหว่างหน่วยงาน มีการจัดประชุมทั้งหมด 4 ครั้ง จำนวนผู้เข้าร่วม 46 คน ซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานยุติธรรมจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดสงขลา ทั้งตำรวจอัยการ ศาล เรือนจำ สำนักงานคุมประพฤติ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน แล้วนำมาออกแบบระบบทดลองต้นแบบกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจำลองการทำงานในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ (application) ในลักษณะของบริการทางเว็บ (Web Application) ในการพัฒนาระบบทดสอบจะไม่ได้เป็นการออกแบบระบบงานคดีความมั่นคงขึ้นมาใหม่ทั้งหมดแต่จะเป็นการพัฒนากระบวนการบนพื้นฐานของระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้นและจะดำเนินการสำหรับหน่วยงานที่ยินยอมให้มีการทดสอบระบบเท่านั้น โดยใช้หน่วยงานยุติธรรมในจังหวัดปัตตานี ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางระบบราชการของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการทดสอบระบบ ซึ่งภายหลังจากมีการทดสอบระบบทดลองแล้วได้นำเสนอและรับฟังความคิดเห็นโดยการจัดประชุมสนทนา

กลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้แทนหน่วยงาน ซึ่งรับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งโดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 22 คน ระยะเวลาการเก็บข้อมูลโครงการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2561 ถึงกุมภาพันธ์ 2562

■ ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำงาน และระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่ากระบวนการทำงานด้านการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่ตำรวจ กรมสอบสวนคดีพิเศษ อัยการ ศาล และหน่วยงานพัฒนาพฤติกรรม (กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน) นั้นมีกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่การรับแจ้งคดี การสอบสวน การออกหมายจับ การจับกุมและแจ้งข้อกล่าวหาการควบคุมตัว การสั่งคดีของพนักงานอัยการ การพิจารณาคดีของศาล และการส่งตัวผู้กระทำผิดไปรับโทษและพัฒนาพฤติกรรมจนกระทั่งปล่อยตัวกลับเข้าสู่สังคม นอกจากนี้ในกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนใต้ยังมีการดำเนินการตามกฎหมายพิเศษทั้งเรื่องการค้าและการตามกฏอัยการศึกและการออกหมายจับผู้ต้องสงสัยหรือการควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินของฝ่ายความมั่นคงซึ่งเป็นกระบวนการทำงานเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวต่างก็มีการพัฒนาฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศไว้แล้วในทุกหน่วยงาน

1) การวิเคราะห์ระบบฐานข้อมูลและกระบวนการทำงาน

ผลการศึกษาจากการลงไปสัมภาษณ์และสังเกตการณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการงานและจัดการประชุมกลุ่มย่อยระหว่างผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทำการวิเคราะห์การทำงานในการใช้งานระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งผลการศึกษา ระบบฐานข้อมูลและวิเคราะห์กระบวนการงานของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า

- ระบบฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานต่างก็มีการพัฒนาและออกแบบแยกส่วนใช้ภายในหน่วยงานของตนเองเท่านั้น ยังขาดการเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลสำคัญระหว่างกัน และมีมาตรฐานการเก็บข้อมูลที่ต่างกัน

- ในระบบกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดระบบฐานข้อมูลในการรวบรวมข้อมูลหมายจับต้องสงสัยหรือการควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานมีระบบฐานข้อมูลรองรับการทำงาน แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นการใช้ภายในหน่วยงานยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่ต้องใช้ร่วมกันให้กับหน่วยงานอื่น ปัจจุบันมีเพียงระบบบริหารข้อมูลคดีสถานีตำรวจ (Criminal Record Information Management Enterprise System: CRIMES) กับระบบสารบบคดีของอัยการที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลกันผ่านบริการทางเว็บ (Web Service)

- ส่วนใหญ่แล้วการทำงานฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนระหว่างงานเอกสารกับ

การบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูล ที่เจ้าหน้าที่ยังต้องมีภาระการทำงานเอกสาร แล้วจะต้องนำข้อมูลจากเอกสารมาบันทึกลงในฐานข้อมูลอีกเป็นภาระงานมากขึ้น

- ในส่วนของอัยการมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 3 ซึ่งดูแลคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีการทำงานซ้ำซ้อนกับระบบฐานข้อมูลสารบบคดีซึ่งเป็นระบบข้อมูลกลางของสำนักงานอัยการสูงสุดที่พัฒนาขึ้นในภายหลัง

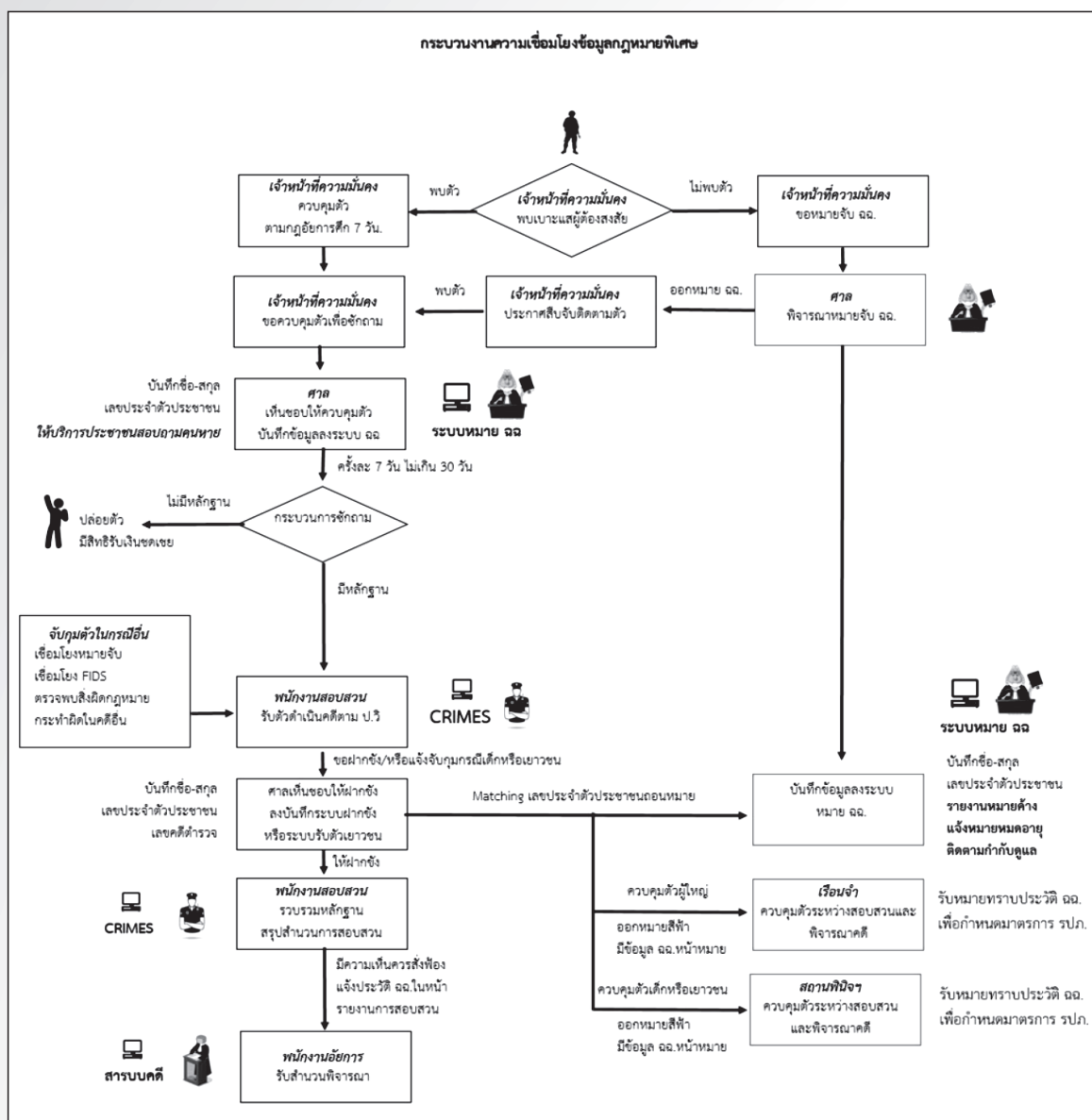
- ขาดการส่งต่อและเชื่อมโยงข้อมูลในฐานข้อมูลซึ่งต้องใช้งานร่วมกันและใช้ข้อมูลเดียวกัน เช่น ข้อมูลคดี ข้อมูลหมายจับ ข้อมูลการควบคุมบุคคล และที่สำคัญคือข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด

2) จัดทำระบบทดลองต้นแบบเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์

ในการจัดทำระบบทดลองต้นแบบได้มีการพัฒนาระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 5 ระบบหลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่

ระบบข้อมูลหมายจับและคำร้องขอควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายพิเศษ

พัฒนาต้นแบบระบบการยื่นขอคำร้องหมายจับและคำร้องขอควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยออกแบบให้สามารถดำเนินการยื่นคำร้องแบบอิเล็กทรอนิกส์จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงซึ่งเป็นผู้ขอผ่านระบบและสามารถส่งต่อข้อมูลไปยังศาลได้โดยอัตโนมัติพร้อมสามารถพิมพ์เอกสารแบบฟอร์มตัวจริง (Hard Copy) เพื่อนำเสนอศาลได้โดยไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนอีก เพื่อเป็นต้นแบบในการแก้ปัญหากรณีไม่มีระบบฐานข้อมูลในการรวบรวมข้อมูลหมายจับต้องสงสัยหรือการควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และประโยชน์ของระบบฐานข้อมูลที่สามารถออกแบบให้ช่วยเหลือลดภาระงานเอกสารได้โดยให้กระบวนการบันทึกข้อมูลกับการจัดทำเอกสารเป็นกระบวนการเดียวกัน สามารถส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานความมั่นคงไปยังศาลให้ใช้ประโยชน์ร่วมได้โดยอัตโนมัติ รวมถึงสามารถช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงมักจะถูกร้องเรียนอยู่เสมอจากที่ไม่สามารถตรวจสอบสถานะของหมายหรือบุคคลได้เนื่องจากการประสานงานผ่านระบบเอกสาร

แผนภาพที่ 1 : กระบวนการรับส่งข้อมูล (Data Workflow Diagram)

ระบบข้อมูลหมายจับและคำร้องขอ

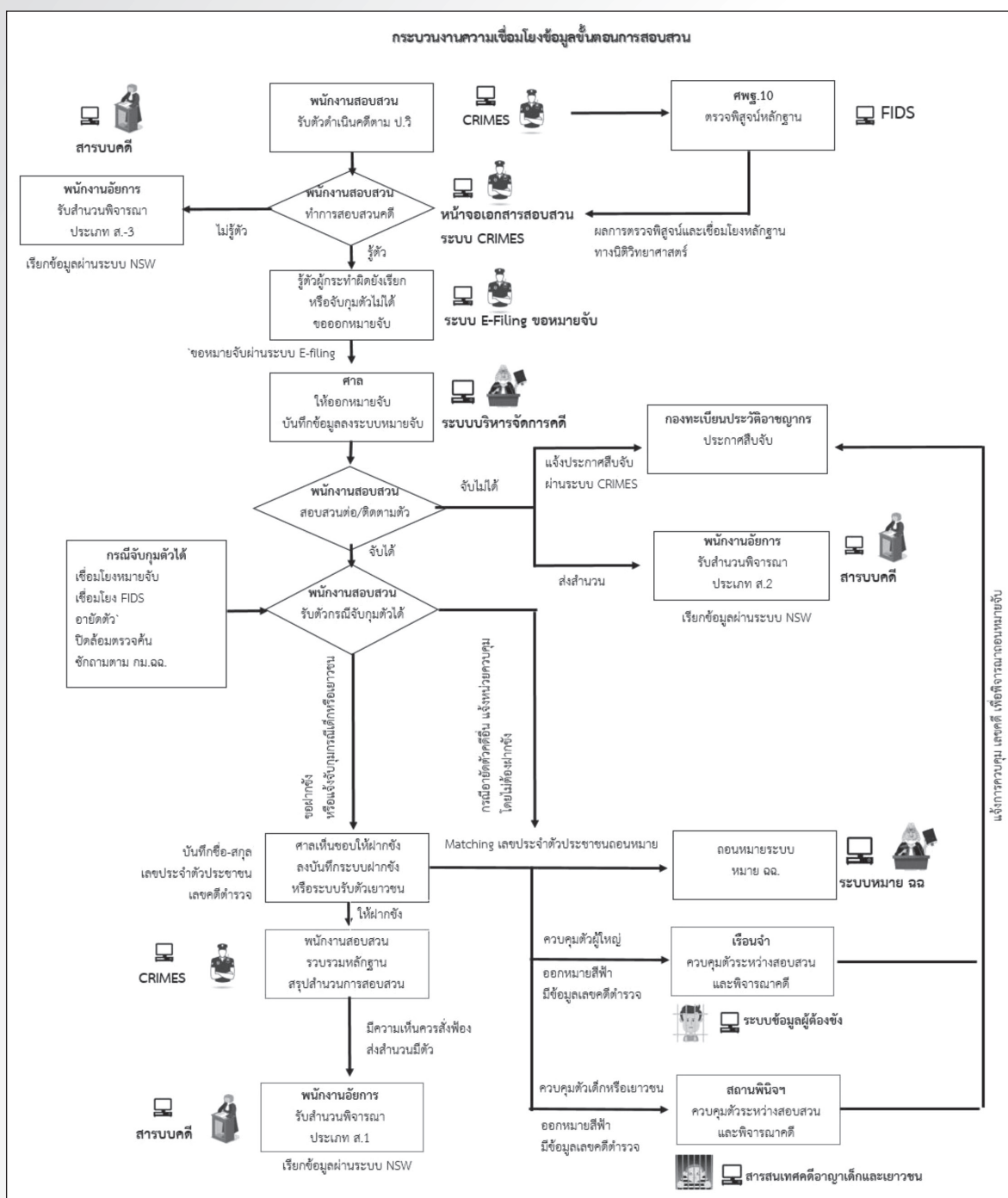
ระบบสำนวนคดีพนักงานสอบสวน

พัฒนาต้นแบบระบบช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการทำเอกสารสำนวนคดีการสอบสวนที่สามารถแยกติดตั้งอยู่กับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะช่วยลดความหนาแน่นในการเข้าใช้เครือข่ายข้อมูลพร้อมกันได้โดยระบบได้ทดลองการรวมงานที่เกี่ยวข้องกัน (เช่น การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน การจัดการข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหา) ไว้ด้วยกันเพื่อให้การบริหารจัดการคดีรวดเร็วขึ้น และออกแบบให้ระบบสามารถพิมพ์แบบฟอร์มต่าง ๆ เพื่อใช้ในสำนวนการสอบสวนได้โดยอัตโนมัติเพื่อเป็นต้นแบบการลดภาระงานให้งานบันทึกข้อมูลและการจัดทำเอกสารถูกรวมอยู่ในขั้นตอนเดียวกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบช่วยทำสำนวนการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนสามารถทำสำนวนการสอบสวนได้รวดเร็วขึ้น สามารถลดเอกสารประกอบสำนวนการสอบสวนบางอย่างที่ไม่จำเป็นหากเป็นการทำงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ แสดงให้เห็นถึงวิธีการกำหนดมาตรฐานการเทียบข้อหาสำหรับเป็นมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหลายฐานข้อมูลที่มีมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันได้

และความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลในลักษณะแยกใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว เพื่อลดความหนาแน่นในการเข้าเครือข่าย โดยสามารถส่งต่อข้อมูลที่จำเป็นให้กับระบบข้อมูลกลางของหน่วยงานได้เมื่อเข้าเชื่อมต่อกับเครือข่าย

ระบบการยื่นคำร้องหมายจับและฝากขังทางอิเล็กทรอนิกส์

พัฒนาต้นแบบระบบยื่นคำร้องขอหมายจับและยื่นฝากขังให้กับศาลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ขั้นตอนการทำสำนวนการสอบสวนในระบบสำนวนการสอบสวนคดีของตำรวจ ซึ่งจะช่วยลดภาระการจัดพิมพ์เอกสารแบบฟอร์มที่ต้องเสนอศาลโดยสามารถจัดพิมพ์จากระบบได้เลย และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลแจ้งเตือนพนักงานสอบสวนในกรณีที่มีการยื่นขอฝากขังบุคคลซึ่งถูกหมายจับในคดีอื่น ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการยื่นคำร้องให้กับศาลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ลดภาระการจัดพิมพ์คำร้องในรูปแบบเอกสาร และช่วยในการเชื่อมโยงข้อมูลหมายจับกับผู้ถูกควบคุมตัวเพื่อแจ้งเตือนไม่ให้มีหมายจับค้างและมีการอายัดตัวไปดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว

แผนภาพที่ 2: กระบวนการรับส่งข้อมูล (Data Workflow Diagram) ในระบบหน้าจอจัดทำสำนวนคดีพนักงานสอบสวน ระบบ E-Filing ในชั้นสอบสวน และกระบวนการงานอื่นที่เกี่ยวข้องในชั้นสอบสวน

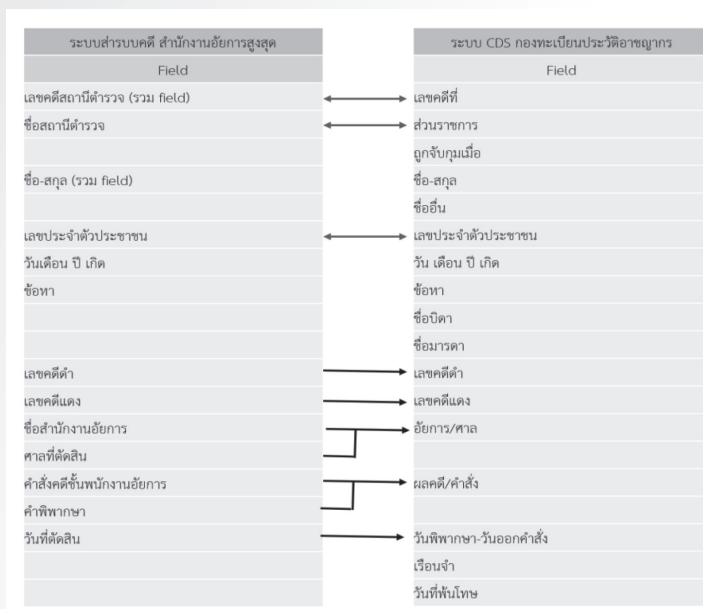
ระบบความมั่นคงอัยการ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในระบบ AGO Case ซึ่งเป็นระบบที่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 3 ที่รับผิดชอบงานคดีจังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนาให้อยู่เดิมให้สามารถถ่ายโอนข้อมูลไปใช้ต่อในระบบสารบบคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งเป็นระบบกลางที่พัฒนาขึ้นภายหลังเป็นการแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของการทำงานระบบฐานข้อมูลคดีที่ซ้ำซ้อนกันสองระบบให้เหลือเพียงระบบเดียว ผลการดำเนินการในส่วนนี้ได้ช่วยให้สำนักงานอัยการสูงสุดสามารถลดความซ้ำซ้อนของระบบงานจากการทำงานสองฐานข้อมูลในเรื่องเดียวกันให้เหลือการใช้งานระบบฐานข้อมูลกลางระบบเดียวจนประสบผลสำเร็จได้จริง

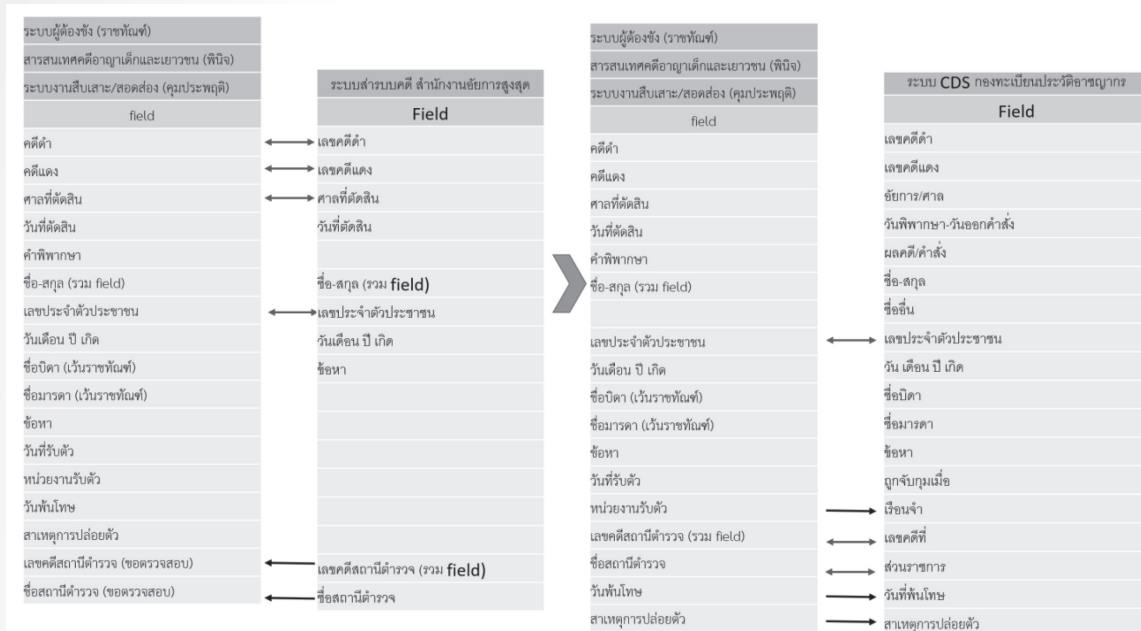
ระบบการแลกเปลี่ยนประวัติการกระทำผิดกับผลคดี

พัฒนาระบบต้นแบบในการแลกเปลี่ยนผลคดีและวันพ้นโทษระหว่างฐานข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงข้อมูลผู้กระทำผิดอันได้แก่ ระบบฐานข้อมูลอาชญากร (Criminal Database System: CDS) ของกองทะเบียนประวัติอาชญากร ระบบฐานข้อมูลสารบบคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด และระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยในสังกัดกระทรวงยุติธรรม (กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ) บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยบริการทางเว็บ (Web Service) ผลการศึกษาในส่วนนี้แสดงให้เห็นความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้กระทำผิดในประเด็นข้อมูลสำคัญซึ่งจะทำให้แต่ละหน่วยได้ข้อมูลการจับกุม การฟ้องคดี ผลคำพิพากษา และวันพ้นโทษของผู้กระทำผิด และสามารถนำไปจัดทำรายงานสถิติได้อย่างครบถ้วน

การเชื่อมโยงข้อมูลผลคำพิพากษา/คำสั่งฟ้องคดีอัยการกับกองทะเบียนประวัติอาชญากร

การเชื่อมโยงข้อมูลการกระทำผิดซ้ำระหว่างฐานข้อมูลของหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัย อัยการ กับกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม

โดยระบบข้อมูลหมายจับและคำร้องขอควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายพิเศษนั้น เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่เคยมีอยู่ในระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากกระบวนการขอหมายจับและการควบคุมตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินส่วนใหญ่แล้วจะมีอยู่แต่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหน่วยงานเทคโนโลยีสารสนเทศของกระบวนการยุติธรรมและศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) ยังไม่ได้พัฒนาระบบข้อมูลรองรับงานในส่วนนี้ไว้ อีกทั้งระบบงานจะต้องสร้างความเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานทหารซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

ระบบสำนวนคดีพนักงานสอบสวนและระบบการยื่นคำร้องหมายจับและฝากขังทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมการทำงานของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสถานีตำรวจ (CRIMES: Criminal Record Information and Management Enterprise System) ซึ่งเป็นระบบที่แสดงให้เห็นว่าระบบสารสนเทศสามารถช่วยเหลืออำนวยความสะดวกงานเอกสารในการทำสำนวนคดีได้ แต่ควรเป็นระบบที่แยกต่างหากจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกลางเพื่อไม่ให้เกิดความหนาแน่นของเครือข่ายในการปฏิบัติงานโดยออกแบบให้สามารถส่งข้อมูลเข้าระบบ CRIMES ได้ โดยไม่ต้องบันทึกข้อมูลซ้ำอีก

ระบบคดีความมั่นคงอัยการ เป็นการลงใบแก้ปัญหาคความซ้ำซ้อนฐานข้อมูลของอัยการให้สำนักงานอัยการสูงสุด

ระบบการแลกเปลี่ยนประวัติการกระทำผิดกับผลคดี เป็นการทดลองแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นการจำลองการแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้ต้องหาและผลคดี

จากฐานข้อมูลหน่วยงานเทคโนโลยีสารสนเทศของกระบวนการยุติธรรมจากข้อมูลและระบบฐานข้อมูลที่ใช้อยู่จริง ซึ่งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดให้สามารถนำมาสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบได้

3) ศึกษากระบวนการและกระบวนการงานเพื่อวางระบบงานที่ทันสมัยภายใต้ระบบงานกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์

หลังจากที่ได้มีการทดลองระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่เรียบร้อยแล้วได้ทำการประชุมกลุ่มย่อยระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและออกแบบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานบนพื้นฐานของกระบวนการอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้ออกแบบขึ้นตั้งแต่การขอหมายจับและขอควบคุมตัวเพื่อซักถามตามกฎหมายพิเศษ การสอบสวนและการฟ้องคดีการยื่นขอหมายจับ การควบคุมตัวระหว่างการดำเนินคดีและการขอฝากขัง การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และการแลกเปลี่ยนข้อมูลประวัติการกระทำผิดและวันพ้นโทษระหว่างหน่วยงานโดยมีการจัดทำร่างกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (Code of Conduct) สำหรับการทำงานร่วมกันภายใต้ระบบงานที่พัฒนาขึ้นใหม่ไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งหากมีการนำต้นแบบระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้ออกแบบไว้ไปใช้อย่างเป็นทางการในอนาคตก็สามารถนำกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (Code of Conduct) ที่ได้ร่างไว้ไปประยุกต์ใช้งานต่อได้ทันที

4) การวิเคราะห์มาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ

ในการวิเคราะห์ระบบทดลองการเชื่อมโยงข้อมูลกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ในคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังได้ทำการวิเคราะห์นโยบายและการดำเนินการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบของแต่ละหน่วยงาน โดยทั่วไปการใช้งานฐานข้อมูลในระบบกระบวนการยุติธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นการใช้ประโยชน์ภายในหน่วยงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายเฉพาะโดยจะมีการกำหนดชื่อผู้ใช้ (User Name) และรหัสผ่าน (Password) เป็นรายบุคคล และจะมีการเก็บประวัติการใช้งาน (Log in) ไว้ทุกครั้ง ในส่วนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีบางหน่วยงานเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านบริการทางเว็บ (Web Service) หรือการรับส่งไฟล์ผ่านเครือข่ายช่องทางพิเศษซึ่งจะมีมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเงื่อนไขที่ได้ทำความตกลงกันเป็นการเฉพาะ การพัฒนาระบบทดลองต้นแบบในครั้งนี้โดยทั่วไปจะกำหนดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลให้มีการกำหนดตัวผู้ใช้และการจัดเก็บประวัติการใช้งานไว้ในลักษณะเดียวกับมาตรฐานในการใช้งานระบบฐานข้อมูลตามปกติ แต่อาจมีการกำหนดเงื่อนไขพิเศษตามที่แต่ละหน่วยงานได้นำเสนอไว้ เช่น ในระบบการขอหมายจับ จะเป็นการส่งข้อมูลผ่านภายในระบบและไม่เปิดให้เจ้าหน้าที่ทางธุรการรับทราบข้อมูลบุคคลผู้ถูกออกหมายจับเพื่อป้องกันความลับแพร่พราย บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้กระทำผิดให้กระทำผ่านระบบบริการทางเว็บ (Web Service) ซึ่งเป็นระบบภายใน

โดยไม่เปิดให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลได้โดยตรง การแลกเปลี่ยนข้อมูลกำหนดให้ใช้เฉพาะประเด็นข้อมูลสำคัญที่ได้มีการตกลงกันไว้เท่านั้นและจะต้องกำหนดเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์ให้ชัดเจนซึ่งต้องมีการระบุไว้ในกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน (Code of Conduct)

■ สรุปและอภิปรายผล/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาระบบทดลองต้นแบบกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการใช้งานฐานข้อมูลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้และวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้ได้ผลสูงสุดและสามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นยังได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นในภาพรวมด้วยจากการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) ในการนำข้อมูลที่มีอยู่แล้วในแต่ละหน่วยมาเชื่อมโยงให้เกิดผลต่อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมได้อีกด้วย ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงมีความน่าสนใจที่สามารถนำมาช่วยในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม

ของประเทศในภาพรวมได้อีกด้วย จากการทดสอบระบบต้นแบบได้พบข้อค้นพบสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานและฐานข้อมูลคดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะต่อไป ดังนี้

1) ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกันระหว่างงานเอกสารและการบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูลนั้นถือเป็นปัญหาสำคัญในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานตำรวจ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเดียวกันว่าการมีระบบฐานข้อมูลกลับทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงานเพิ่มขึ้นเพราะยังมีการต้องจัดทำเอกสารต่าง ๆ อยู่และต้องมาบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูลอีก ยกเว้นในหน่วยงานสำนักงานอัยการสูงสุดและศาลยุติธรรมที่สามารถจัดพิมพ์เอกสารต่าง ๆ ในทางคดีออกจากระบบฐานข้อมูลที่ใช้งานอยู่ได้เลย ปัญหาที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากแต่ละหน่วยงานยังยึดติดรูปแบบเอกสารแบบดั้งเดิมที่กำหนดไว้ในระเบียบ แม้ว่าการพัฒนาระบบทดลองต้นแบบกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำเอกสารผ่านระบบฐานข้อมูลในรูปแบบของไฟล์เอกสาร MS Word และเปิดช่องให้เอกสารสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตามเอกสารที่ผลิตออกมาจากระบบก็ไม่สามารถสร้างเอกสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ตามระเบียบงานสารบัญของแต่ละหน่วยงานจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่มีปัญหาส่วนใหญ่เคยมีความพยายามในการพัฒนาแบบฟอร์ม

เอกสารที่สามารถผลิตออกมาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กันอยู่ก่อนแล้วทั้งสิ้น แต่เนื่องจากระบบงานเอกสารที่มีอยู่มีความซับซ้อนจากระบวนการกรอกข้อมูลก่อนหลังหรือระบบงานเอกสารที่เน้นการบรรยายเนื้อหามากกว่าการแสดงข้อมูลในลักษณะช่องข้อมูลในรูปแบบฟอร์ม และผู้ใช้งานในหน่วยงานยังยึดติดรูปแบบเอกสารดั้งเดิมของหน่วยงานที่ไม่สามารถออกแบบให้สร้างออกมาจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้ ซึ่งแม้แต่การศึกษาในครั้งนี้ก็ไม่สามารถที่จะออกแบบระบบการผลิตเอกสารจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับทุกหน่วยงานได้หมด ในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในระยะต่อไปควรที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมาทบทวนระบบงานเอกสารของหน่วยงานก่อนโดยพัฒนาแบบฟอร์มเอกสารที่ง่ายต่อการทำงานในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการแก้ไขระเบียบงานสารบรรณที่เป็นอุปสรรค ในกระบวนการหลายอย่างเมื่อมีการเชื่อมโยงส่งต่อข้อมูลผ่านระบบฐานข้อมูลแล้วก็สามารถยุบเลิกงานเอกสารที่ไม่จำเป็นได้ และพัฒนาระบบงานให้สอดคล้องกับการใช้งานสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2) โดยหลักทั่วไปข้อมูลทางคดีและข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่บันทึกในระบบฐานข้อมูลกระบวนการยุติธรรมนั้นถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการซึ่งห้ามไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลไปให้กับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งห้ามเปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้าย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชนนั้น

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย จะถือเป็นหลักปฏิบัติค่อนข้างเคร่งครัดว่าจะเปิดให้เข้าถึงข้อมูลได้เป็นการภายในหน่วยงาน เท่านั้นจึงเป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยง ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน แม้จะมีการกำหนด ข้อยกเว้นไว้ว่าหากเป็นการเปิดเผยเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี นั้นสามารถกระทำได้แต่ก็ยังมีปัญหา ในการตีความกฎหมาย เช่น หากเป็นการเปิดเผย ข้อมูลประวัติผู้กระทำผิดของตำรวจให้กับ หน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อการวางแผน บำบัดฟื้นฟูและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้นอาจจะ ไม่เข้าข้อยกเว้นให้เปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยงานอื่นได้ ดังกล่าว หากพิจารณาจากหน่วยงานที่มีการ อนุญาตให้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างเช่น ตำรวจกับอัยการ หรือในส่วนของกองทะเบียน ประวัติอาชญากรกับกรมคุมประพฤติก็ถือว่า เป็นการให้ข้อมูลเพื่อประกอบการฟ้องคดี แต่ในกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลประวัติ การกระทำผิดกับผลคดีที่ได้ออกแบบระบบ ทดสอบไว้นั้นก็ยังมียุทธศาสตร์การตีความว่า การส่งข้อมูลประวัติการกระทำผิดให้หน่วยงาน พัฒนาพฤตินิสัยนำมาใช้วางแผนบำบัดฟื้นฟู จะสามารถทำได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ ในการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูล กระบวนการยุติธรรมทั้งในระบบทดลองต้นแบบ หรือในอนาคตในประเด็นอื่นก็ตาม หากมีปัญหา การตีความกฎหมายข้อมูลข่าวสารก็ควรมีการ นำเสนอให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทาง ราชการซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตีความตามกฎหมาย พิจารณาตัดสินชี้ขาด ซึ่งหากเป็นประเด็นการ ใช้ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้แต่ติดขัดข้อกฎหมาย ก็ควรนำเข้าสู่การพิจารณาปรับแก้ไขกฎหมาย

ต่อไปไม่ควรทิ้งให้ประเด็นปัญหาข้อมูลข่าวสาร ของทางราชการมาเป็นอุปสรรคในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล

3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลในระบบ กระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นหาก มีการดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต ย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาจเกิดปัญหาการ ปฏิบัติในอนาคต เช่น ความน่าเชื่อถือและ คุณภาพของข้อมูลของแต่ละหน่วยงานส่งมาให้ ทำการแลกเปลี่ยน ความครบถ้วนของข้อมูล ที่นำเข้าระบบ กรณีเกิดเหตุการณ์รั่วไหลของข้อมูล หรือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลมีการรั่วไหล ก็อาจเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานผู้มี หน้าที่ในการดูแลรักษาข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ แม้จะได้ทำการวางกรอบแนวทางปฏิบัติ และมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลไว้แล้ว แต่ก็ ไม่สามารถเป็นเครื่องยืนยันได้อย่างสมบูรณ์ ว่าจะไม่เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น ในการพัฒนา ระบบการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูล ในอนาคตควรจะมีการตั้งคณะกรรมการบริหาร จัดการข้อมูลกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีผู้แทน ทั้งฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและตัวผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผู้ใช้ข้อมูลจริงนำปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น ดังกล่าวมาพิจารณาวางแผนแนวทางป้องกันและ แก้ไขปัญหาแนวทางการชดเชยเยียวยา และ พัฒนาวางระบบงานใหม่ในอนาคต เพื่อป้องกัน ไม่ให้มีการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ ในทำนองเดียวกันอีก ปัจจุบันแม้ จะมี คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรมอยู่แต่ก็ทำหน้าที่ในการ ประสานงานเท่านั้นยังไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ ในการบริหารจัดการข้อมูลในเชิงปฏิบัติ ซึ่งต่อไป

ในอนาคตหากมีแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลกัน คณะกรรมการบริหารจัดการข้อมูลในลักษณะดังกล่าว จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูล

4) การดำเนินโครงการทดลองต้นแบบ ในครั้งนี้เป็นเพียงการออกแบบระบบทดลองต้นแบบในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งควรนำเข้าสู่การพิจารณาของผู้บริหารหน่วยงานในการพัฒนาให้ใช้งานได้จริงต่อไป การทดลองระบบต้นแบบฐานข้อมูลคดีความมั่นคงในบางส่วนโดยเฉพาะในส่วนของการเชื่อมโยงข้อมูลผู้กระทำผิดระหว่างตำรวจ อัยการ และหน่วยงานพัฒนาพฤตินิสัยเป็นการออกแบบบนพื้นฐานของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้อยู่จริงในปัจจุบันของแต่ละหน่วยงานจึงสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระบบได้ไม่จำกัดเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น ควรมีการพิจารณาระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลโดยเฉพาะในส่วนของผู้กระทำผิดตามที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งจะสามารถลดภาระงานของกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม และทำให้การทำงานของระบบกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5) การดำเนินโครงการพัฒนาระบบทดลองต้นแบบในครั้งนี้เป็นลักษณะการทำงานของ การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ซึ่งหากพิจารณาจากงานการใช้ฐานข้อมูลในหน่วยงานที่มีปัญหานั้นมักจะเกิดขึ้นจากการกำหนดให้ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศต้องทำงานและพัฒนาระบบข้อมูลโดยอ้างอิงระบบงานเอกสาร

เดิมตามระเบียบแนวทางการปฏิบัติงานดั้งเดิมทั้งหมด โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมว่าเอกสารใดสามารถผลิตจากระบบสารสนเทศได้ เอกสารใดไม่สามารถทำได้หรือหากทำได้ก็จะเป็นการสร้างภาระงานที่มากกว่างานที่ปฏิบัติอยู่เดิม หรือเป็นงานที่อ้างอิงกระบวนการแบบดั้งเดิมตามระเบียบหรือกฎหมายทั้งที่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยลดขั้นตอนและทำงานได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ไม่สามารถนำรูปแบบงานทันสมัยมาใช้ได้ เนื่องจากขัดระเบียบ ปัญหาดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนระหว่างงานเอกสารและระบบฐานข้อมูล ในการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศของทุกหน่วยงานควรมีหน่วยงานหรือบุคคลที่มีอำนาจในการพิจารณาวางระบบงานตั้งแต่ต้น (System Analyst) เพื่อพิจารณาวางระบบการทำงานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกันตั้งแต่ต้นเพื่อนำเสนอผู้บริหารหน่วยงานในการพัฒนาปรับปรุงระเบียบการปฏิบัติหรือยุบเลิกปรับปรุงแบบฟอร์มเอกสารต่างๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ

■ บรรณานุกรม

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์. (2554). *โครงการศึกษาแนวทางการบูรณาการข้อมูลสถิติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). *การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและแนวทางแก้ไข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ปริศนา มัชฌิมา. (2556). *การจัดการฐานข้อมูล*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์ และคณะ. (2556). *โครงการสำรวจข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่เคยตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์ และคณะ. (2558). *การสำรวจข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของผู้ที่เคยตกเป็นผู้ต้องหาคดีอาญา*. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 8(1), 1-11.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2552). *การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มุขัมหมัดรอฟอี๋ มุซอ และ วรพจน์ ปานรอด. (2560). *การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารงานยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- วรบุญพันธ์. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อคำพิพากษายกฟ้องในข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคง ศักยภาพพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*. การประชุมหาดีใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ. สงขลา.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2552). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2559). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2559). *รายงานสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสถิติผู้กระทำความผิดของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2561). *เอกสารบรรยายสรุปศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม : Data Exchange Centre*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- สุดสงวน สุธีสร และคณะ. (2547). *โครงการศึกษาระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- อัคราพรรณ จรัสวัฒน์ และคณะ. (2551). *แผนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการกระทำผิดซ้ำ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.

ภาษาต่างประเทศ

- Arenas, M., Barceló, P., Libkin, L., & Murlak, F. (2014). *Foundations of Data Exchange*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Borle, K., Bendarkar, A., Bhirud, R., Bambole, A., & Somkunwar, R. (2017). A Survey on Heterogeneous Data Exchange Using XML. *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)*, 4(3), 2562-2565.

- Fagin, R., Haas, L. M., Hernández, M., Miller, R. J., Popa, L., & Velegrakis, Y. (2009). Clio: Schema mapping creation and data exchange. In Alexander T. BorgidaVinay K. ChaudhriPaolo GiorginiEric S. Yu (Eds), *Conceptual Modeling: Foundations and Applications* (pp. 198-236). Berlin, Heidelberg: Springer.
- Housel, B., Taylor, R., Ghosh, S., & Lum, V. Y. (1977). EXPRESS : A data extraction, processing, and restructuring system. *ACM Transactions on Database Systems*, 2(2), 134–174.
- Li, X., & Zhang, Y. (2003). Bioinformatics data distribution and integration via Web Services and XML. *Genomics, proteomics & bioinformatics*, 1(4), 299-303.
- Miller, R. J., Hernández, M. A., Haas, L. M., Yan, L.-L., Ho, C. T. H., Fagin, R., and Popa, L. (2001). The Clio project : Managing heterogeneity. *SIGMOD Record*, 30(1), 78–83.
- Muzakir, A. & Ependi, U. (2013). THE SECURITY MODEL FOR DATA EXCHANGE USING XML ENCRYPTION AND SECURITY TOKEN IN WEB SERVICE. *In the Second International Conference on Information Technology and Business Application*. (pp. 108-115). PPP-UBD Press.
- Peng, D., Cao, L., & Xu, W. (2011). Using JSON for data exchanging in web service applications. *Journal of Computational Information Systems*, 7(16), 5883-5890.
- Sugawara, H., & Miyazaki, S. (2003). Biological SOAP servers and web services provided by the public sequence data bank. *Nucleic acids research*, 31(13), 3836-3839.

